

Е. Ріттером (E. Ritter), Т. Ванкою (Th. Wanka), Т. Треллою (T. Trella), Е. Локаєм (E. Lokay), А. Штекелем (A. Stöckl), Я. Ломницьким (J. Lomnicki), Я. Рубалом (J. Roubal), Г. Лігоцьким (H. Ligoeki), Ю. Гролле (J. Grollé) та В. Лазорком. Основу колекції алеохарин складають сухі екземпляри (більше 1500), що зберігаються в ентомологічних коробках різного розміру. Географічні етикетки зазвичай неповні, а етикетки з видовою назвою додано до серії в цілому. Переважна більшість жуків була зібрана на території України (Львівська, Закарпатська, Івано-Франківська, Тернопільська області), а також на сучасних теренах Європи (Австрії, Білорусії, Боснії та Герцеговини, Великій Британії, Італії, Литви, Німеччини, Польщі, Словаччини, Словенії, Франції, Хорватії, Чехії), Азії (Азербайджан) та Африки (Марокко, Туніс). Більшість екземплярів було перевизначено або уточнено за сучасними методиками діагностики видів по визначнику Середньої Європи та за ревізіями окремих родів (Ganglbauer 1895; Lohse, 1974), назви таксонів уточнено наведено за каталогом Палеарктики (Schülke & Smetana, A. 2015).

В результаті опрацювання колекційного матеріалу з наукових фондових колекцій Державного природознавчого музею НАН України було визначено 1200 екземплярів, які належать до 284 видів 87 родів та 18 триб (Aleocharini — 32 види, 3 роди; Athetini — 93 види, 22 роди; Autaliini — 3 види, 1 рід; Deinopsini — 1 вид, 1 рід; Falagriini — 5 видів, 4 роди; Geostibini — 10 видів, 4 роди; Gymnusini — 2 види, 1 рід; Homalotini — 33 види, 8 родів; Hygronomini — 1 вид, 1 рід; Hypocyphtini — 8 видів, 3 роди; Lomechusini — 17 видів 5 родів; Myllaenini — 4 видів, 1 рід; Oxypodini — 65 видів, 22 роди; Phytosini — 2 види, 1 рід; триба Placusini — 1 вид, 1 рід; Pronomaeini — 1 вид, 1 рід; Tachyusini — 7 видів, 6 родів; Taxicerini — 4 види, 2 роди).

Роботу виконано в рамках наукової теми: «Оцінка біотичного різноманіття модельних груп членистоногих Українських Карпат з використанням сучасних інформаційних технологій».

Література

- Ganglbauer, L. 1895. *Die Käfer von Mitteleuropa. Die Käfer der österreichisch-ungarischen Monarchie, Deutschlands, der Schweiz, sowie des französischen und italienischen Alpengebietes. 2. Familienreihe Staphylinidea. Theil I. Staphylinidae, Pselaphidae*. Carl Gerold's Sohn, Wien, 1–881.
- Klimaszewski, J. Webster, R., Langor, D., Brunke, A. J. Dawies, A., Bourdon, C., Labrecque, M., Newton, A. F., Dorval, J.A., Frank, J.H. 2018. *Aleocharine rove beetles of Eastern Canada (Coleoptera, Staphylinidae, Aleocharinae): a glimpse of megadiversity*. Cham, Springer, 1–902.
- Lohse, G. A. In: Freude, H., Harde, K. W. & Lohse, G. A. 1974. *Die Käfer Mitteleuropas. Band 5, Staphylinidae II (Hypocyphtinae und Aleocharinae). Pselaphidae. Die Käfer Mitteleuropas.* — Goeckeet Evers Ver., Krefeld, 5: 1–381.
- Schülke, M. & Smetana, A. 2015. Staphylinidae Latreille, 1802. In: Löbl, I. & Löbl, D. (Eds.), *Catalogue of Palaearctic Coleoptera vols. 1 & 2, Hydrophilidae–Staphylinidae, revised and updated edition*. Brill, Leiden & Boston, 304–1134.

Особливості біології та шкодочинність кравчика-головача (*Lethrus apterus*) в агроценозах Лісостепу України

С.В. Горновська і Н.М. Крупа

Білоцерківський національний аграрний університет.

В останні роки в Україні широкого поширення набувають фітофаги, які раніше господарського значення не мали. Серед них вагоме місце має кравчик-головач, який пошкоджує понад 100 видів культурних рослин.

В Україні поширений один вид роду *Lethrus* Scopoli, 1777 — кравчик-головач, *Lethrus apterus* (Laxmann, 1770), який зустрічається переважно в Північному Степу, Лісостепу та Південному Поліссі (Николаев, 2003; Тарнани, 1900); він належить до родини пластинчатовусих жуків (Scarabaeidae) ряду твердокрилих (Coleoptera) (Шрейнер, 1903).

За даними П.П. Савковського, фітофаг поширений у всіх природно-екологічних зонах України та шкодить сіянцям у плодівих розсадниках, суничним плантаціям, сходою технічних, овочевих та зернових культур (Савковский, 1990). В.Ф. Дрозда наголошує, що кравчик-головач відзначається винятковою шкідливістю. Одна пара жуків за сезон може знищити ділянку рослин площею до 4 м², а за наявності 4 нир на 1 м² — площею 10 м²

(Дрозда, 1999). Це призводить до випадання культурних рослин, зрідженості посівів і зниження продуктивності насаджень.

Дослідження проводили в господарстві СФГ «Світанок» Київської області на овочевих та ягідних агроценозах впродовж 2018–2019 рр. За нашими спостереженнями, денна активність кравчика-головача розпочинається після 6-ї години ранку. Масова активність та заготівля їжі відмічалась біля 8-ї години ранку. У цей період в середньому було виявлено 1,4 екз./м², а біля 10-ї години — вже 2,8 екз./м². З 12-ї до 14-ї години дня рухова активність кравчика-головача та заготівля їжі призупинялися. Кількість імаго в цей час зменшувалося від 2,0 до 0,4 екз./м². Протягом 16–18-ї години спостерігалась велика рухова активність шкідника, чисельність його сягала 2,4–2,6 екз./м². Закінчувалась заготівля їжі біля 20-ї години, про що свідчило зменшення кількості жуків на поверхні ґрунту до 1,5 екз./м².

Візуальні обстеження засвідчують, що трофічна активність кравчика-головача залежить від стації, яку він займає, та наявності кормових рослин.

Для ефективного планування захисту необхідно обов'язково розробляти та удосконалювати системи контролю чисельності кравчика-головача, перш за все надійно прогнозувати розвиток шкідника, що дасть змогу правильно планувати і розрахувати потреби в засобах захисту сільськогосподарських рослин.

Література

- Дрозда, В.Ф. 1999. Кравчик-головач. Особливості біології та заходи боротьби на присадибних і дачних ділянках. *Захист рослин*, (6): 28–29.
- Николаев, Г.В. 2003. Жуки-кравчики (*Scarabaeidae*, *Geotrupinae*, *Lethrini*): биология, систематика, распространение, определитель / Казак университети, Алматы: 1–254.
- Тарнани, И.К. 1900. Кравчик (*Lethrus apterus* Laxm.). *Записки Ново-Александрійського інститута сільського господарства и лесоводства*. 13(1): 1–39.
- Шрейнер, Я.Ф. 1903. Кравчик или головач и способы борьбы с ним. *Труды Бюро по энтомологии*. 4(1): 1–45.

До каталогу панцирних кліщів (Acari: Oribatida) Закарпатської низовини

Г.Г. Гуштан, К.В. Гуштан

Державний природознавчий музей НАН України
вул. Театральна 18, 79008 Львів, Україна.

E-mail: habrielhushtan@gmail.com

Орібатидні кліщі — це вільноживучі сапротрофні організми. Вони екологічно пов'язані з ґрунтом, залишками мертвої органічної речовини, міцелієм грибів та бактеріями (Kruczyńska, Seniczak 2011, Schuster 1956, Schneider, Migge, Norton et al. 2004). Сучасна фауна орібатидних кліщів світу становить понад 11 тис. видів (1300 родів і 163 родин) (Subías, 2020). Для палеарктики — понад 3,8 тис. Видів (Subías, 2020). В Україні відомо понад 700 видів (Ярошенко, 2000). Це приблизно 7% світової фауни. Але фауну продовжують вивчати, кількість таксонів збільшується (Melamud, 2003, 2008, 2009; Hushtan, 2018; Гуштан 2018б, 2019; Гуштан, Гуштан 2019).

Закарпаття — одне з найбагатших у таксономічному відношенні регіонів України. Не менш цікавою є Закарпатська низовина. Перші фрагментарні праці, що стосуються досліджень фауни орібатид України, датуються кінцем XIX століття і стосуються території Закарпаття. На це вказує Й. Яблоновський у «Fauna Regni Hungariae...» (Jablonski, 1918), посилаючись на публікації Л. Карпеллеса (1893) та А. Супіно (1894).

Пізніше з'явилися публікації, що стосувалися орібатид закарпатських лісів і не включали території низовин (Полончик, Фасулати, 1964; Курчева, 1970). Основні дослідження розпочалися у 1980-х роках (Меламуд 1983; Казаков 1983; Сергиєнко 1987; Karppinen et al. 1992), та вони майже не стосувалися території Закарпатської низовини.

У працях В.В. Меламуда (2003, 2008, 2009) ми знаходимо інформацію про орібатидних кліщів, зібраних на сінокосах (8 видів), пасовищах (15 видів) та рудеральних (22 види) луках Закарпатської низовини. Ліси цієї території найкраще вивчені серед усіх місць існування. Дослідження угруповань орібатид лучних біотопів